

CASES OF RELATIVE NULLITY OF MARRIAGE

Viorica-Mihaela FRÎNTU
Lecturer PhD

**Faculty of Educational Sciences, Law and Public Administration,
„Constantin Brâncuși” University of Târgu-Jiu**

ABSTRACT: CAUSES OF RELATIVE NULLITY OF MARRIAGE ARE: THE LACK OF CONSENT OR AUTHORIZATION REQUIRED BY LAW (IN THE CASE OF THE MINOR'S MARRIAGE), DEFECTS OF CONSENT, TEMPORARY LACK OF DISCERNMENT, AS WELL AS THE EXISTENCE OF GUARDIANSHIP.

KEYWORDS: CIVIL CODE, RELATIVE NULLITY, MARRIAGE

Constituie cauze de nulitate relativă a căsătoriei: lipsa încuviințării sau autorizării cerute de lege (în ipoteza căsătoriei minorului), viciile de consimțământ, lipsa vremelnică a discernământului, precum și existența tutelei.

1. Lipsa încuviințării sau autorizării cerute de lege

În conformitate cu prevederile art. 297 alin. (1) Cod civil, este anulabilă căsătoria încheiată fără încuviințările sau autorizarea prevăzute la art. 272 alin. (2), (4) și (5) Cod civil.

Potrivit art. 272 alin. (2) Cod civil, pentru motive temeinice, minorul care a împlinit vârsta de 16 ani se poate căsători în temeiul unui aviz medical, cu încuviințarea părinților săi sau, după caz, a tutorelui și cu autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul (teza I). În cazul în care unul dintre părinți refuză să încuviințeze căsătoria, instanța de tutelă hotărăște și asupra acestei divergențe, având în vedere interesul superior al copilului (teza a II-a).

Așadar, căsătoria poate fi încheiată de la vârsta de 16 ani dacă sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții:

- să existe motive temeinice

Legea nu definește aceste motive temeinice. Jurisprudența a statuat că pot constitui motive temeinice: starea de graviditate, nașterea unui copil, starea anterioară de concubinaj etc. Existența și temeinicia motivelor ce îl determină pe minor să se căsătorească este analizată de către instanța de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul, care se va pronunța prin hotărâre judecătorească în ceea ce privește autorizarea sau neautorizarea încheierii căsătoriei.¹

¹A. Gherghe, *Considerații privind condițiile de valabilitate ale actului juridic al căsătoriei*, în M. Uliescu (coord.), M. Duțu, M. Uliescu, B. Pătrașcu, S. Neculaescu, I. Dojană, T. Țiclea, F. Pavel, R. Dimitriu, L. Uță, I. Boți, Gh. Buta, S. Angheni, I. Urs, S. Cristea, D. Dobrev, D. Lupașcu, C.-M. Crăciunescu, A. Gherghe, C. Jora, M.G. Berindei, *Noul Cod civil. Studii și comentarii, vol. I, Cartea I și Cartea a II-a (art. 1-534)*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 642.

- *să existe un aviz medical*

Acesta trebuie să ateste starea de sănătate a celui în cauză, gradul de maturizare fiziologică, psihică și intelectuală, care să îi permită asumarea îndatoririlor specifice unei căsătorii și a tuturor consecințelor acesteia. De asemenea, avizul ar trebui să certifice și existența motivelor temeinice, atunci când este cazul (cum ar fi starea de graviditate a viitoarei soții).²

Avizul medical trebuie să preceadă încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, a persoanei sau a autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești.

Avizul medical este relevant mai cu seamă pentru autoritatea îndrituită să autorizeze încheierea căsătoriei și pentru cea chemată să încheie căsătoria.³

- *să existe încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, a persoanei ori autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești*

Dreptul părinților de a încuviința căsătoria copilului minor este o componentă a autorității părintești, fiind subsumat categoriei drepturilor pe care părinții le au cu privire la persoana copilului.⁴

În raport cu modalitățile de exercitare a autorității părintești, se poate face distincție între mai multe ipoteze:⁵

a) *exercitarea autorității părintești în comun și în mod egal de către ambii părinți*. În această situație, pentru încheierea valabilă a căsătoriei minorului trebuie să existe consimțământul ambilor părinți.

În cazul în care unul dintre părinți refuză să încuviințeze căsătoria, conform art. 272 alin. (2) teza a II-a Cod civil, instanța de tutelă hotărăște și asupra acestei divergențe, având în vedere interesul superior al copilului.

b) *exercitarea autorității părintești de către un singur părinte*. Potrivit art. 272 alin. (3) Cod civil, dacă unul dintre părinți este decedat sau se află în imposibilitate de a-și manifesta voința, încuviințarea celuilalt părinte este suficientă.

Art. 272 alin. (3) trebuie coroborat cu art. 507 alin. (1) Cod civil⁶, soluția fiind în sensul că, în toate cazurile în care exercitarea autorității părintești se realizează de către un singur părinte, încuviințarea acestui părinte este suficientă.

c) *scindarea exercițiului autorității părintești*⁷: conform alin. (4) al art. 272 Cod civil, este suficientă încuviințarea părintelui care exercită autoritatea părintească.

În cazul în care minorul este pus sub tutelă încuviințarea trebuie să provină de la tutore.

² A se vedea M. Avram, *Drept civil. Familia*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2022, p. 90.

³ D. Lupașcu, C. M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ediția a 4-a, Editura Universul Juridic, București, 2021, p. 86.

⁴ C. Nicolescu, *Dreptul familiei*, Ediția a 2-a, Editura Solomon, București, 2023, p. 90.

⁵ A se vedea C. Nicolescu, *op. cit.*, p. 91.

⁶ Art. 507 Cod civil - Exercițarea autorității părintești de către un singur părinte: „(1) Dacă unul dintre părinți este decedat, declarat mort prin hotărâre judecătorească, beneficiază de tutelă specială, este decăzut din exercițiul drepturilor părintești sau dacă, din orice motiv, se află în neputință de a-și exprima voința, celălalt părinte exercită singur autoritatea părintească. (2) Părintele cu privire la care a fost instituită tutela specială păstrează dreptul de a veghea asupra modului de creștere și educare a copilului, precum și dreptul de a consimți la adopția acestuia, cu excepția cazului în care se află în imposibilitatea de a-și manifesta voința din cauza lipsei discernământului.”

⁷ Potrivit legii, scindarea intervine în caz de divorț, când instanța aplică excepția instituită de art. 398 Cod civil, în situația nulității căsătoriei, în condițiile art. 305 alin. (2) Cod civil, precum și în cazul copilului din afara căsătoriei, atunci când părinții nu conviețuiesc – art. 505 alin. (2) Cod civil.

Codul civil prevede, în art. 110, că, tutela minorului se instituie atunci când ambii părinți sunt, după caz, decedați, necunoscuți, decăzuți din exercițiul drepturilor părintești sau li s-a aplicat o pedeapsă penală a interzicerii drepturilor părintești, beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială, sunt dispăruți ori declarați judecătorește morți, precum și în cazul în care, la încetarea adopției, instanța hotărăște că este în interesul minorului instituirea unei tutele. Totodată, art. 110 Cod civil prevede că dispozițiile art. 503 alin. (1¹) rămân aplicabile.⁸

Dacă nu există nici părinți, nici tutore care să poată încuviința căsătoria, este necesară încuviințarea persoanei sau a autorității care a fost abilitată să exercite drepturile părintești art. [272 alin. (5) Cod civil]. Ipoteza are în vedere minorul ocrotit prin plasament sau printr-o altă măsură de protecție specială prevăzută de lege [art. 106 alin. (1) Cod civil]⁹.

- să existe autorizarea instanței de tutelă în a cărei circumscripție minorul își are domiciliul.

Cererea de autorizare a căsătoriei este de competența instanței de tutelă de la domiciliul minorului, conform art. 272 alin. (2) Cod civil, și este soluționată cu ascultarea obligatorie a acestuia, potrivit art. 264 alin. (1) și (4) Cod civil.¹⁰

Potrivit art. 303 alin. (1) Cod civil, în cazurile prevăzute de art. 272 alin. (2), (4) și (5), anulabilitatea căsătoriei se acoperă dacă, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătorești, s-au obținut încuviințările și autorizarea cerute de lege.

Totodată, nulitatea relativă a căsătoriei se acoperă dacă, între timp, ambii soți au împlinit vârsta de 18 ani sau dacă soția a născut ori a rămas însărcinată [art. 303 alin. (3) Cod civil].

2. Viciile de consimțământ

Conform art. 298 alin. (1) Cod civil, căsătoria poate fi anulată la cererea soțului al cărui consimțământ a fost viciat prin eroare, prin dol sau prin violență.

Așadar, în materia căsătoriei, viciile de consimțământ sunt *eroarea, dolul și violența*.

Leziunea nu-și găsește aplicare în această materie, deoarece căsătoria este un act personal nepatrimonial, de stare civilă, neputând fi vorba, așadar, de o „disproporție” considerabilă între prestații materiale.¹¹

Eroarea, definită în general ca fiind falsă reprezentare a realității în momentul încheierii actului juridic, constituie viciu de consimțământ în materia căsătoriei, numai atunci când privește identitatea fizică a viitorului soț¹² (lucru posibil numai în cazul fraților sau surorilor gemene care se substituie la căsătorie), nulitatea relativă fiind sancțiunea aplicabilă. Nu constituie viciu de consimțământ eroarea asupra identității civile a soțului (de exemplu, faptul că unul dintre soți nu a știut că celălalt soț este divorțat sau că este copil din afara căsătoriei ori a crezut că aparține unei anumite familii) și nu afectează valabilitatea căsătoriei. De asemenea,

⁸Art. 503 alin. (1¹) Cod civil: „În cazul părintelui care beneficiază de consiliere judiciară, instanța de tutelă poate hotărî ca drepturile și îndatoririle cu privire la bunurile copilului să fie exercitate doar de celălalt părinte. Când cel ocrotit exercită singur autoritatea părintească, instanța de tutelă hotărăște, în funcție de împrejurări, cu privire la continuarea exercitării autorității părintești sau la instituirea tutelei asupra copilului acestuia; dispozițiile art. 507 alin. (2) rămân aplicabile.”

⁹ E. Florian, *Dreptul familiei*, Ediția a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2011, p. 27.

¹⁰ C. Nicolescu, *op. cit.*, p. 91.

¹¹ M. Avram, *op. cit.*, p. 99.

¹²A. Gherghel, *op. cit.*, p. 634; Potrivit art. 298 alin. (2) Cod civil: „Eroarea constituie viciu de consimțământ numai atunci când privește identitatea fizică a viitorului soț”.

nu constituie viciu de consimțământ nici eroarea asupra calităților sau însușirilor celui alt soț (spre exemplu, descoperirea ulterioară a faptului că soțul este violent).¹³

Dolul presupune folosirea unor mijloace viclene sau a unor manopere dolosive de un soț în scopul de a-l determina pe celălalt să încheie căsătoria. În practica judiciară s-a reținut vicierea consimțământului prin dol când starea de graviditate rezultată din relațiile intime avute înainte de căsătorie a fost ascunsă, când a fost ascunsă boala gravă, incompatibilă cu desfășurarea normală a vieții de familie, când s-a ascuns de femeie neputința maladivă de a avea copii sau de bărbat neputința maladivă de a realiza actul sexual. Dolul trebuie să poarte asupra unor calități esențiale ale viitorului soț, pe care dacă le-ar fi cunoscut, nu ar fi încheiat căsătoria. Însă aceste calități trebuie să fie necesare pentru încheierea căsătoriei (de exemplu, starea de sănătate constituie o calitate necesară încheierii căsătoriei, pe când starea materială nu reprezintă o asemenea calitate).¹⁴

Violența este acel viciu de consimțământ care constă în amenințarea unei persoane cu un rău de natură să îi producă o temere ce o determină să încheie un act juridic, pe care altfel nu l-ar fi încheiat. După natura răului cu care se amenință, violența poate să fie fizică sau morală.¹⁵

În materia căsătoriei, violența fizică este mai greu de realizat, tocmai datorită faptului că exprimarea consimțământului se face în fața ofițerului de stare civilă în măsură să verifice existența acestuia. Pentru a se reține violența ca motiv de anulare a căsătoriei, este necesar ca, în cazul violenței fizice, aceasta să fi avut un anumit grad de intensitate și gravitate care să fi pus pe cel în cauză în situația obiectivă unanim acceptată, de a nu se putea opune căsătoriei. Violența psihică trebuie apreciată ținându-se seama de vârsta, starea psihică, pregătirea și experiența soțului care se consideră victimă a acesteia.¹⁶ În doctrină s-a arătat că „*simpla temere reverențioasă*”, adică teama de a nu mâhni sau jigni o anumită persoană, izvorâtă din sentimentul de respect sau de afecțiune față de părinți ori alți descendenți sau față de rude, nu constituie viciu de consimțământ.¹⁷

Conform art. 303 alin. (2) Cod civil, căsătoria nu poate fi anulată dacă soții au conviețuit timp de 6 luni de la data încetării violenței sau de la data descoperirii dolului ori a erorii. De asemenea, nulitatea căsătoriei se acoperă dacă, între timp, ambii soți au împlinit vârsta de 18 ani sau dacă soția a născut ori a rămas însărcinată [art. 303 alin. (3) Cod civil].

3. Lipsa vremelnică a discernământului

Art. 299 Cod civil prevede că este lovită de nulitate relativă căsătoria încheiată de persoana lipsită vremelnic de discernământ la momentul încheierii sale.

Rațiunea instituirii acestei interdicții temporare și relative de a se căsători este lipsa unui consimțământ conștient, compatibil cu importanța actului juridic încheiat. Lipsa vremelnică a discernământului poate fi reținută la o persoană aflată în stare de beție totală, sub influența substanțelor stupefiante sau sub hipnoză, indiferent dacă aceste stări au fost induse cu voia

¹³ N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 35.

¹⁴ Ibidem.

¹⁵ A. Gherghe, *op. cit.*, p. 636.

¹⁶ Idem, p. 636-637.

¹⁷ C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. I, Ed. All, seria *Restitutio*, București, 1998, p. 225 apud A. Gherghe *op. cit.*, p. 637.

persoanei respective sau împotriva acestei voințe, dar și la o persoană afectată de o boală psihică ce alternează episoade de luciditate cu cele de lipsă a discernământului.¹⁸

Dacă de la data descoperirii lipsei vremelnice a facultăților mintale soții au conviețuit timp de 6 luni sau dacă până la rămânerea definitivă a hotărârii soția a născut ori a rămas însărcinată, nulitatea se acoperă [art. 303 alin. (2) și (3) Cod civil].

4. Existența tutelei

Potrivit art. 300 alin. (1) Cod civil, căsătoria încheiată între tutore și persoana aflată sub ocrotirea sa este anulabilă.

Nulitatea se acoperă dacă persoana aflată sub tutelă a împlinit vârsta de 18 ani sau dacă soția a născut ori a rămas însărcinată. Anulabilitatea poate fi invocată numai de cel aflat sub ocrotire [art. 300 alin. (2) Cod civil].

¹⁸ C.C. Hageanu, *Dreptul familiei*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2023, p. 88.

BIBLIOGRAFIE

- N.C. Aniței, *Dreptul familiei*, Editura Hamangiu, București, 2012;
M. Avram, *Drept civil. Familia*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2022;
E. Florian, *Dreptul familiei*, Ediția a 4-a, Editura C.H. Beck, București, 2011;
C.C. Hageanu, *Dreptul familiei*, Ediția a 3-a, revizuită și adăugită, Editura Hamangiu, București, 2023;
D. Lupașcu, C. M. Crăciunescu, *Dreptul familiei*, Ediția a 4-a, Editura Universul Juridic, București, 2021;
C. Nicolescu, *Dreptul familiei*, Ediția a 2-a, Editura Solomon, București, 2023;
M. Uliescu (coord.), M. Duțu, M. Uliescu, B. Pătrașcu, S. Neculaescu, I. Dojană, T. Țiclea, F. Pavel, R. Dimitriu, L. Uță, I. Boți, Gh. Buta, S. Angheni, I. Urs, S. Cristea, D. Dobrev, D. Lupașcu, C.-M. Crăciunescu, A. Gherghe, C. Jora, M.G. Berindei, *Noul Cod civil. Studii și comentarii, vol. I, Cartea I și Cartea a II-a (art. 1-534)*, Editura Universul Juridic, București, 2012.